

**VALORIFICAREA INFORMATIILOR CONTABILE
ÎN ECONOMIA BAZATA PE CUNOSTINTE**

**VALORIFICAREA INFORMATIILOR
CONTABILE
ÎN ECONOMIA BAZATA PE CUNOSTINTE**

EDITURA UNIVERSITARA
Bucuresti, 2014

Colectia STIINTE ECONOMICE

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluta Visan
Coperta: Monica Balaban

Editura recunoscuta de Consiliul National al Cercetarii Stiintifice (C.N.C.S.) si inclusa de Consiliul National de Atestare a Titlurilor, Diplomelor si Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Nationale a României

RADNEANTU, NICOLETA

Valorificarea informatiilor contabile în economia bazata pe cunostinte / Nicoleta

Radneantu. - Bucuresti : Editura Universitara, 2014

ISBN 978-606-28-0039-0

657

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062800390

© Toate drepturile asupra acestei lucrari sunt rezervate, nicio parte din aceasta lucrare nu poate fi copiată fara acordul Editurii Universitare

Copyright © 2014

Editura Universitara

Editor: Vasile Muscalu

B-dul. N. Balcescu nr. 27-33, Sector 1, Bucuresti

Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27

www.editurauniversitara.ro e-mail:

redactia@editurauniversitara.ro

Distributie: tel.: 021-315.32.47 /319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE
comenzi@editurauniversitara.ro O.P. 15, C.P. 35, Bucuresti
www.editurauniversitara.ro

CUPRINS

CAPITOLUL I.

SOCIETATEA BAZATA PE CUNOSTINTE – DELIMITARI SI

CARACTERISTICI	9
1.1. Abordari conceptuale privind societatea bazata pe cunostinte	9
1.2. Istoria conceptului de „societate bazata pe cunostinte”	14
1.3. Caracteristicile societatii bazate pe cunostinte.....	17
1.4. Organizatii bazate pe cunostinte	22
1.4.1. Organizatia bazata pe cunostinte – definire, concept, abordari.....	22
1.4.2. Caracteristicile firmei/organizatiei bazate pe cunostinte	31
1.5. Indicatori de evaluare a societatii bazate pe cunostinte. Unde se afla România?.....	34

CAPITOLUL II

IMPACTUL SOCIETATII BAZATE PE CUNOSTINTE ASUPRA

CONTABILITATII.....	40
2.1. Transformarea paradigmelor contabile în contextul societatii bazate pe cunostinte ..	40
2.1.1. Cresterea importanței activelor intangibile	41
2.1.2. Contabilitatea verde (green accounting)/Contabilitatea ecologica	44
2.1.3. Cresterea importanței tehnologiei informationale si a solutiilor de tip <i>Business Intelligence</i>	48
2.1.4. O noua viziune asupra profesiei contabile	50
2.1.5. O buna guvernanta corporativa.....	51
2.2. Contabilitatea din România în contextul societatii bazate pe cunostinte.....	54

CAPITOLUL III

ASPECTE PRIVIND RECUNOASTEREA ACTIVELOR INTANGIBILEÎN CONTEXTUL SOCIETATII BAZATE PE CUNOSTINTE	75
--	-----------

3.1. Aspecte privind recunoasterea activelor intangibile pe plan international	75
3.2. Comparatie privind tratamentul contabil al activelor intangibile aplicat de IAS/IFRS, US GAAP si UK GAAP	84
3.3. Procesul de normalizare contabila privind recunoasterea, evaluarea si raportarea activelor necorporale în România	89

CAPITOLUL IV

METODE DE EVALUARE A ACTIVELOR INTANGIBILE ÎN CONTEXTUL SOCIETATII BAZATE PE CUNOSTINTE

4.1. Abordari privind metodele de evaluare a activelor intangibile	96
4.2. Metode de evaluare a activelor intangibile adaptate organizatiilor bazate pe cunostinte la nivel international si national	101
4.2.1. <i>Metode de evaluare a activelor intangibile pe plan international - Metoda de evaluare IC Rating.....</i>	102
4.2.2. <i>Metode de evaluare a activelor intangibile folosite în România. Evaluarea activelor intangibile prin metoda capitalizarii venitului.....</i>	107

CAPITOLUL V

STUDIU EMPIRIC PRIVIND IMPORTANTA, RECUNOASTEREA SI EVALUAREA ÎN CONTABILITATE A ACTIVELOR INTANGIBILE ÎN CONTEXTUL SOCIETATII BAZATE PE CUNOSTINTE.....

5.1. Definirea, scopul si metodologia cercetarii	112
5.2. Rezultatele cercetarii: prelucrarea si analiza datelor	115
5.2.1. <i>Analiza raspunsurilor primite în concordanta cu primul obiectiv enuntat: Realizarea unei comparatii între societatile bazate pe cunostinte cotate la bursa si societatile din top 100, cu privire la caracteristicile acestora (numar de angajati, tip de capital social, cifra de afaceri, total active, gradul de inovare, sistemul informational).....</i>	116
5.2.2. <i>Analiza raspunsurilor primite în concordanta cu al – II - lea obiectiv enuntat: Realizarea unei comparatii între societatile bazate pe cunostinte cotate la BVB si societatile din Top 100 privind activele intangibile neincluse în prezent în situatiile financiare (existent, necesitati de evaluare si raportare).....</i>	123
5.2.3. <i>Analiza raspunsurilor primite în concordanta cu al III - lea obiectiv enuntat – Realizarea unei comparatii între organizatiile bazate pe cunostinte si organizatiile din Top 100 în legatura cu importanta elementelor intangibile neincluse în actualele situatii financiare.....</i>	126
5.2.4. <i>Analiza raspunsurilor primite în concordanta cu al IV - lea obiectiv enuntat – realizarea unei comparatii între organizatiile bazate pe cunostinte si organizatiile din Top 100 privind perceptiile managerilor în legatura cu modul actual de înregistrare, evaluare si raportare a activelor necorporale</i>	141

CONCLUZII	144
------------------------	------------

BIBLIOGRAFIE	149
---------------------------	------------

Ideea principală de la care pornește această lucrare este aceea a schimbării, a evoluției omenirii, ceea ce a condus la atingerea unui nivel de cunoștințe necesar și suficient pentru crearea premiselor trecerii de la societatea industrială la o nouă realitate economică și socială – *societatea bazată pe cunoștințe*.

Problemele specifice societății bazate pe cunoștințe și organizațiilor aferente (organizațiile bazate pe cunoștințe) sunt de maximă actualitate și importanță în condițiile în care ele își pun amprenta asupra tuturor domeniilor de activitate (economic, social, politic, etc.). Contabilitatea nu rămâne în afara acestui fenomen, cu atât mai mult cu cât **cunoștințele** – elementul central al noului tip de societate/economie/organizație – sunt active intangibile a căror importanță nu mai poate fi ignorată.

În acest context, lucrarea și-a propus o abordare care a pornit de la conceptul de „societate bazată pe cunoștințe,” a continuat cu cel de „organizație bazată pe cunoștințe” și a ajuns la “activele intangibile” – ca elemente caracteristice acestei noi realități economicosociale.

Nu se poate vorbi despre „**valorificarea informației contabile în condițiile societății bazate pe cunoștințe**” atâta timp cât cunoștințele, capitalul intelectual, relațiile cu clienții, relațiile cu furnizorii, alianțele, parteneriatele, etc., adică, activele intangibile care contribuie cel mai mult la valoarea de piață a companiilor – nu sunt corespunzător recunoscute, evaluate, înregistrate și raportate contabil. De aceea, în lucrare am tratat pe larg problematica activelor intangibile în contextul societății bazate pe cunoștințe, insistând asupra:

- caracteristicilor organizațiilor bazate pe cunoștințe din România;
- percepției managerilor din România privind activele intangibile (existente, dar neînregistrate în contabilitate, precum și cele care sunt înregistrate în prezent);
- importanței pe care o acordă managerii din România activelor intangibile neincluse în prezent în situațiile financiare;

În lucrare sunt prezentate și concluziile unui studiu comparativ realizat folosind două eșantioane de societăți cotate la Bursa de Valori București – societăți încadrate în categoria „bazate pe cunoștințe” și societăți din Top 100 al emitenților după capitalizare¹.

Structura și obiectivele lucrării

În capitolul I, intitulat „*Societatea bazată pe cunoștințe – delimitări și caracteristici*” sunt urmărite obiectivele:

- realizarea unei delimitări conceptuale privind societatea/economia bazată pe cunoștințe/societatea bazată pe cunoaștere/era informațională/noua economie;
- determinarea principalilor factori care au condus la apariția societății/economiei bazate pe cunoștințe;
- prezentarea unei scurte istorii a conceptului de „societate bazată pe cunoștințe”;
- prezentarea caracteristicilor societății bazate pe cunoștințe;
- studierea principalelor modificări survenite în urma trecerii la societatea/economia bazată pe cunoștințe, la nivelul procesului de producție, la nivel organizațional și managerial și la nivelul procesului muncii;

¹ Pe parcursul cercetării se va folosi denumirea de *societăți/organizații din Top 100*

- prezentarea principalelor abordări întâlnite în literatura de specialitate internațională privind organizațiile bazate pe cunoștințe (concept, tipuri, structură);
- prezentarea caracteristicilor organizațiilor bazate pe cunoștințe;
- analiza stadiului de dezvoltare a societății bazate pe cunoștințe în România folosind Indexul cunoștințelor (KI), Indexul Economiei Bazate pe Cunoștințe (KEI) și Tabloul de bord (Basic Scorecard).

Capitolul al II - lea, cu titlul “***Impactul societății bazate pe cunoștințe asupra contabilității***” își propune:

- identificarea principalelor mutații apărute în contabilitate ca urmare a trecerii de la societatea industrială la societatea bazată pe cunoștințe;
- analiza și prezentarea noilor paradigme contabile în România și la nivel internațional.

Capitolul III, intitulat „***Aspecte privind recunoașterea activelor intangibile în contextul societății bazate pe cunoștințe***” are următoarele obiective:

- prezentarea principalelor definiții și tipologii de active intangibile prezente în literatura de specialitate internațională (Sveiby; Lev; Brooking; Edvinsson; Malone; Reilly; Schweih; OECD; IAS 38; Marr; Black, Carns; Richardson; etc.);
- realizarea unui studiu comparativ (IAS/IFRS; US GAAP; UK GAAP) privind definirea și recunoașterea activelor intangibile;
- prezentarea cadrului legal privind recunoașterea, evaluarea și raportarea activelor intangibile în România.

În capitolul al IV-lea – „***Metode de evaluare a activelor intangibile în contextul societății bazate pe cunoștințe***” - sunt urmărite obiectivele:

- clasificarea principalelor metode de evaluare a activelor intangibile utilizate pe plan internațional;
- prezentarea a două metode de evaluare a activelor intangibile adaptate organizațiilor bazate pe cunoștințe, respectiv:
 - metoda „IC Rating” cu exemplificare pe societatea Goodyear Tire and Rubber, Turcia;
 - metoda „Capitalizării venitului” cu exemplificare pe societatea TransNet S.A. România.

Capitolul V conține un „***Studiu empiric privind importanța, recunoașterea și evaluarea activelor intangibile în contextul societății bazate pe cunoștințe***”; sunt vizate următoarele obiective:

- realizarea unei comparații între societățile bazate pe cunoștințe și societățile din Top 100 privind caracteristicile acestora (domeniu de activitate, număr de angajați, tip de capital social, cifră de afaceri, total active, grad de inovare, sistem informațional);
- realizarea unei comparații între societățile bazate pe cunoștințe și societățile din Top 100 privind activele intangibile neincluse în prezent în situațiile financiare (existent, necesități de evaluare și raportare);
- realizarea unei comparații între societățile bazate pe cunoștințe și organizațiile din Top 100 în legătură cu importanța acordată de manageri elementelor intangibile neincluse în actualele situații financiare;

- realizarea unei comparații între societățile bazate pe cunoștințe și organizațiile din Top 100 privind percepțiile managerilor în legătură cu modul actual de evaluare și raportare a activelor necorporale.

CAPITOLUL I SOCIETATEA BAZATĂ PE CUNOȘTINȚE – DELIMITĂRI ȘI CARACTERISTICI

„Cunoașterea nu avansează prin răspunsuri, ci prin probleme”

(Karl Popper)

Obiective urmărite:

- Realizarea unei delimitări conceptuale privind societatea/economia bazată pe cunoștințe/societatea bazată pe cunoaștere/era informațională/noua economie;
- Determinarea principalilor factori care au condus la apariția societății/economiei bazate pe cunoștințe;
- Prezentarea unei scurte istorii a conceptului de „societate bazată pe cunoștințe”;
- Prezentarea caracteristicilor societății bazate pe cunoștințe;
- Studiarea principalelor modificări survenite în urma trecerii la societatea/economia bazată pe cunoștințe, la nivelul procesului de producție, la nivel
- organizațional și managerial și la nivelul procesului muncii; Prezentarea principalelor abordări întâlnite în literatura de specialitate internațională privind organizațiile bazate pe cunoștințe (concept, tipuri, structură);
- Prezentarea caracteristicilor organizațiilor bazate pe cunoștințe; • Analiza stadiului de dezvoltare a societății bazate pe cunoștințe în România folosind Indexul cunoștințelor (KI), Indexul Economiei Bazate pe Cunoștințe (KEI) și Tabloul de bord (Basic Scorecard).

1.1. Abordări conceptuale privind societatea bazată pe cunoștințe

Începând cu ultimele decenii ale secolului XX, observăm o transformare majoră a societății umane în ansamblul ei, manifestată prin schimbări atât pe plan social, cât și pe plan economic, care au condus practic la apariția unei noi realități – *societatea bazată pe cunoștințe*.

În literatura de specialitate din țara noastră această noțiune se regăsește sub diverse denumiri: *societate bazată pe cunoștințe* (Nicolescu, 2005), *societate bazată pe cunoaștere* (Dragomirescu, 2001, 2005), *noua economie* (Albu, 2009, Chilian, 2009), *era/societatea informațională* (Roșca, 2006). Acești termeni, folosiți adeseori ca sinonime nu înseamnă însă, același lucru. Astfel, termenul *societate informațională* este utilizat de cele mai multe ori pentru a evidenția folosirea pe scară largă a tehnologiilor informației și comunicațiilor (TIC, ITC sau IT&C) pentru codificarea, prelucrarea și difuzarea informațiilor și cunoștințelor.

Fără îndoială, *societatea bazată pe cunoștințe* este influențată de utilizarea pe scară largă a tehnologiilor informaționale, dar nu este sinonimă cu *societatea informațională*. Termenul *societate bazată pe cunoștințe* este folosit adeseori pentru a evidenția schimbările survenite în

sistemul economic, schimbări care au condus la crearea de noi reguli privind productivitatea, ocuparea forței de muncă și creșterea economică. Diferența dintre societatea informațională și societatea/economia bazată pe cunoștințe pornește chiar de la distincția, de bază, între informații și cunoștințe (Tabelul nr. 1.1)

Tabelul nr. 1.1 - Informații versus Cunoștințe

INFORMAȚII	CUNOȘTINȚE
Fapte, date, cifre	Aptitudini, abilități, know-how
Ce?	De ce?
Cine?	Cum?
Unde?	
Sunt codificate sau pot fi codificate	Sunt dificil de codificat și când sunt codificate devin informații
Pot fi cunoștințe codificate	Pot fi informații prelucrate
Sunt explicite	Sunt tacite
Pot fi stocate pe suport magnetic sau pot fi printate	Sunt stocate în majoritate în creierul uman
Pot fi auzite sau citite Sunt ușor de produs și de transmis	Sunt accesate prin învățare continuă (învățare pe tot parcursul vieții ²)
<i>Ambele sunt dinamice</i> <i>Ambele pot fi memorate</i> <i>Nu este necesar să coexiste</i>	

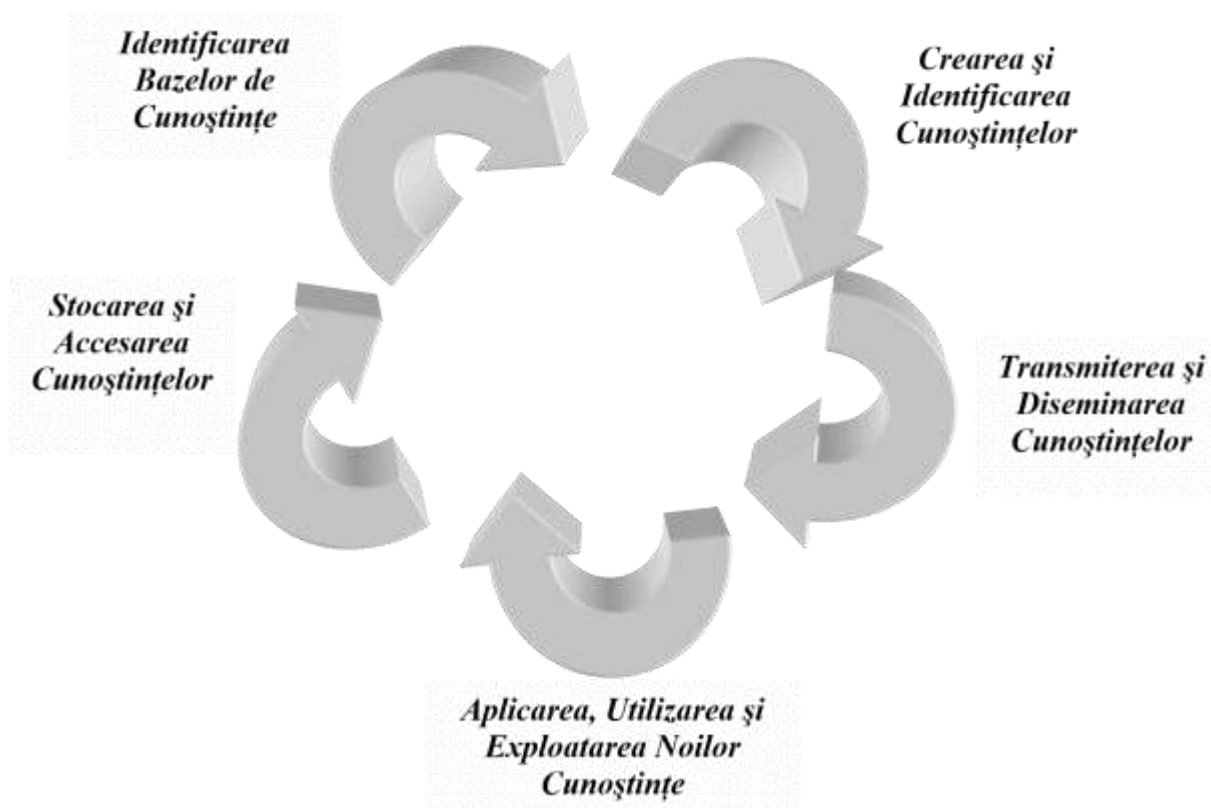
Sursa: Evaluating Socio-Economic Development, SOURCEBOOK 1: Themes and Policy Areas, The knowledge-based economy and Information Society, 2003, p.19, disponibil la: www.ec.europa.eu/regional_policy/.../evaluation/.../sb1_information_society.doc

Descrierea procesului care explică felul în care cunoștințele sunt create și transmise în organizații este esențială pentru societatea bazată pe cunoștințe. Pe baza cercetărilor efectuate de numeroși economiști, între care: Brown și Duguid (1991), Nonaka (1994), Denning (1998), Wickramasinghe (2007) etc. dar și pe baza practicilor observate în diverse organizații în perioada anilor '80 și '90, la Arthur Andersen, Ernst & Young și World Bank (Denning, 1998) acest proces poate fi văzut ca un ciclu sau o spirală cu cinci secțiuni (Figura nr. 1.1).

- *Identificarea Bazelor de Cunoștințe* - constă în observarea cunoștințelor existente în organizație, adică în identificarea/determinarea bazei de cunoștințe într-o anumită situație de afaceri.
- *Crearea și Identificarea Cunoștințelor* - constă în crearea surselor de informare și a cunoștințelor dintr-o organizație.
- *Transmiterea și Diseminarea Cunoștințelor* – presupune mecanisme care pun în legătură cunoștințele individuale și cunoștințele de grup sau organizaționale. Cunoștințele sunt create prin procesele de împărtășire și diseminare care au loc într-un context social.
- *Aplicarea, Utilizarea și Exploatarea Noilor Cunoștințe* - au drept scop îmbunătățirea activităților intra și intercompanii și în esență, îmbunătățirea eficienței și eficacității firmei.

² Lifelong learning (LLL)

- *Stocarea și Accesarea Cunoștințelor* - constă în depozitarea cunoștințelor individuale și organizaționale. Această etapă își propune să organizeze, să structureze și să mențină un depozit sau un sistem de cunoștințe necesar pentru a înregistra memoria organizației.

Sursa: Wickramasinghe, 2007, Knowledge-Based Enterprise: Theories and Fundamentals, Idea Group Publishing, p.31

Figura nr. 1.1 - Procesul de creare și transmitere de cunoștințe

Nici termenul *noua economie* nu redă esența schimbărilor profunde care au loc la nivel economic și social, el fiind aproape „consacrat” pentru a desemna toate situațiile în care paradigmele economice s-au modificat de-a lungul timpului. Așadar, nu se poate evidenția nicio specificitate, nimic deosebit față de alte *noi economii*, cum au fost, de exemplu, economia *neoclasică* sau *economia industrială*.

Sintagmele care se apropie cel mai mult de realitatea economică, socială și politică actuală sunt *societatea bazată pe cunoștințe* și *societatea cunoașterii*. Termenul *cunoaștere* este definit³ ca fiind „acțiunea de a cunoaște și rezultatul ei, reflectarea în conștiință a realității existente, independent de subiectul cunoscător, faptul de a poseda cunoștințe, informații, date asupra unui subiect, asupra unei probleme”, iar termenul *cunoștință* reprezintă „totalitatea noțiunilor, ideilor, informațiilor pe care le are cineva într-un domeniu oarecare”.

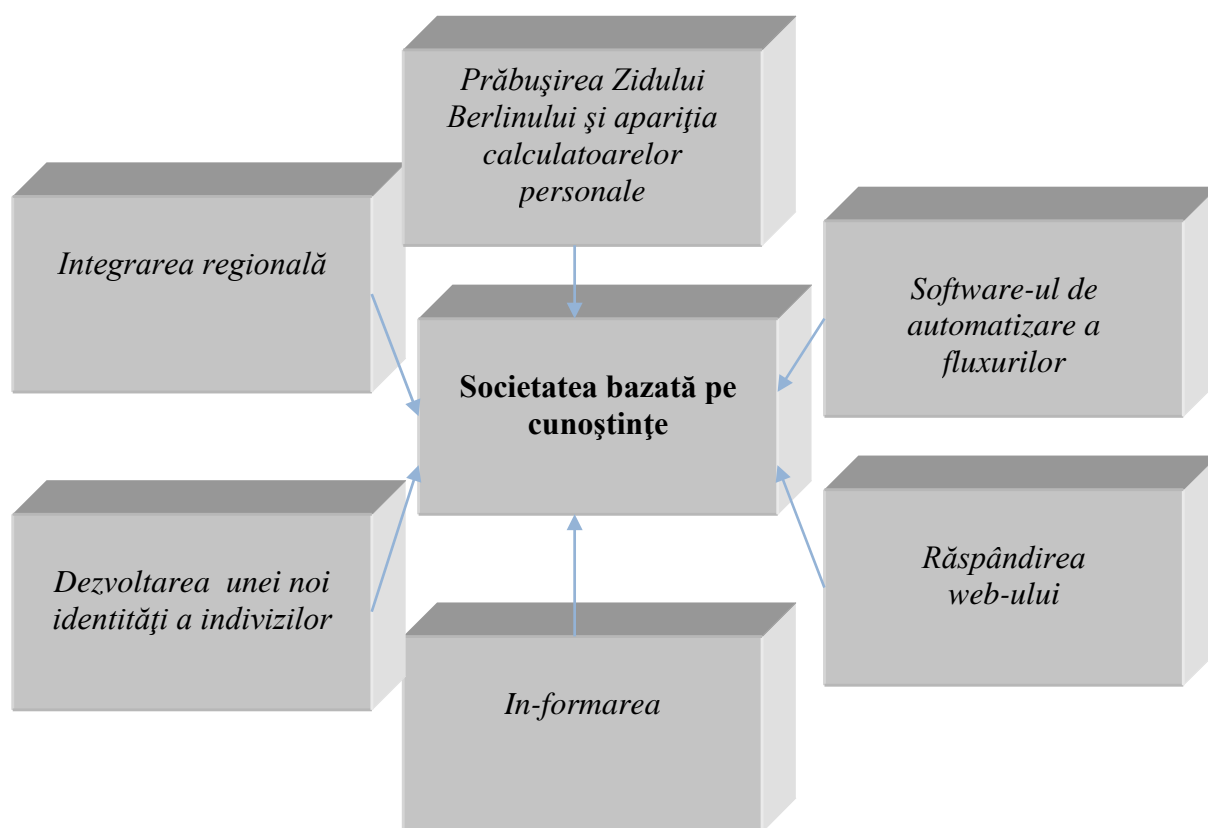
În acest context, apreciem că denumirea care reflectă cel mai bine realitatea economică și socială actuală este cea de *societate bazată pe cunoștințe*, deoarece cunoștințele reprezintă elementele centrale ale acestei economii, elemente ce au condus la o profundă schimbare a teoriilor, paradigmelor și normelor care stau la baza dezvoltării.

³ <http://dexonline.ro/search.php?cuv=cunoastere%C8%99>

Întrucât cercetarea de față analizează informația contabilă dintr-o perspectivă multidisciplinară, atât din punct de vedere economic, cât și social (contabilitate, management, econometrie, informatică, ecologie etc.) se vor folosi alternativ denumirile *economie bazată pe cunoștințe* și *societate bazată pe cunoștințe*. Termenul *economie bazată pe cunoștințe* nu înseamnă doar folosirea pe scară largă a tehnologiilor informației și comunicațiilor, ori creșterea schimburilor comerciale. Nu este un fenomen exclusiv economic, ci un fenomen mult mai amplu, mai profund și mai complex, care presupune noi forme de comunicare și de inovare.

Indiferent de termenul folosit pentru a descrie această perioadă, o condiție obligatorie pentru organizații este aceea de a înțelege mecanismele de fond ale economiei bazate pe cunoștințe, astfel încât să se poată organiza (sau reorganiza) corespunzător pentru a funcționa cu succes în acest context. În caz contrar, termenii devin lipsiți de sens și organizațiile nu se bucură de succes. În mod obligatoriu organizațiile trebuie să evalueze critic terminologia și să realizeze toate schimbările necesare pentru a se transforma în *întreprinderi bazate pe cunoștințe*.

Analizând literatura de specialitate atât la nivel național, cât și la nivel internațional considerăm că principalii factori de schimbare care au condus la apariția societății și implicit a economiei bazate pe cunoștințe sunt: prăbușirea Zidului Berlinului, apariția calculatoarelor personale (PC-urile), dezvoltarea software-ului de automatizare a fluxurilor, răspândirea webului, in-formarea, dezvoltarea unei noi identități a indivizilor, integrarea regională.⁴ (figura nr. 1.2).

⁴ Primii cinci factori sunt întâlniți la Friedman M, (2007), Pământul este plat. Scurtă istorie a secolului XXI, Editura Polirom, Iași